

Tuomo Nuorluoto: Tervetuloa, hyvät kuulijat, Suomen Rooman-instituutin parlaatoriopodcastin pariin. Mun nimi on Tuomo Nuorluoto. Olen instituutin tutkijalehtori ja juonnan tätä podcastia. Tänään mun kanssa täällä on keskustelemassa keskiajan tutkija, Turun yliopiston kulttuurihistorian dosentti Marika Räsänen. Tervetuloa parlaatorioon.

Marika Räsänen: Kiitos paljon.

Tuomo: Ihan ennen kuin mennään itse asiaan, niin sulla on itsellä vankka instituuttitausta myös, tai Suomen Rooman-instituutin tausta. Kerro vähän tarkemmin tästä.

Marika: Joo. Itse asiassa mä olen ollut jo opiskelijana, sillä tavalla ensimmäisen kerran instituuttiin tutustunut kulttuurihistorian kurssilla, jota veti Hannu Laaksonen aikoinaan. Mutta sitten varsinaisesti oikein instituutin omaan toiminnan piiriin pääsin mukaan, kun instituutin johtajana oli Christian Krötzl. Ja hänen pitkälle kurssilleen vuonna 2001 (-).

Tuomo: Aivan. Hän oli johtajana 2000 - 2003, eikö näin?

Marika: Aivan näin. Sitten mä onnistuin pääsemään myös instituutin johtajan työryhmään ja siitä sitten aika pian itse asiassa vielä instituutin assistentiksi. Eli kaiken kaikkiaan Roomassa asuinkin mel-, sanoisin kuusi vuotta yhteen putkeen.

Tuomo: No niin, eli kaupunki on tullut erittäin tutuksi. Sä olet tosiaan keskiajan tutkija, että mikä sut on ikään kuin ajanut alalle?

Marika: Tuo on kiva kysymys. Mä olin historiasta kiinnostunut ihan aina, ihan pienestä lähtien ennen kuin koulu alkoi ja ennen kuin hissan kurssit koulussa alkoi. Mutta keskiaika, niin se tapahtui sitten yliopistolla. Ehkä hiukan yllättäenkin siihen aikaan kun mä aloin kiinnostumaan keskiajasta, niin itse asiassa oli aika vähän esimerkiksi sellaista tietokirjallisuutta, keskiajasta kirjoitettua suomenkielistä tietokirjallisuutta. Niin se ehkä oli sellainen, että halusi ikään kuin löytää jotain sellaista, mitä ei ollut saatavilla helposti. Ja yksi vähän sellainen sysäävä tekijä oli jo itse asiassa lukiossa. Mun historiaopettaja tuli sanoneeksi, että keskiaika ei ole kiinnostava aikakausi. Ja mikäs sitä sellaista teini-ikäistä enemmän kiinnostaa, kuin sellainen kun sanotaan, että siinä ei ole mitään kiinnostavaa.

Tuomo: No toivottavasti nyt on jotain kiinnostavaa sitten tässä vuosien varrella löytynyt, olettais [naurahtaa].

Marika: Kiitos. Kyllä, paljonkin.

Tuomo: Ja sä mainitsit, että sä olit tosiaan tässä Krötzlin tieteellisessä työryhmässä. Työryhmä, joka tutki mitä tarkalleen?

Marika: Työryhmä oli sitten 2003. Meidän teemana oli keskiaikainen kommunikaatio, noin niin kuin laajasti ymmärrettyinä. Christian puhui paljon propagandasta ikään kuin kommunikaation osa-alueena. Varmaan siihen se sitten tietyllä tavalla sitten erityisesti kohdistui. Tällaisiin tekstien vaikutuskeinoihin, mutta myös kyllä puhuttuun sanaan ja saarnaamiseen ja sen tyylisiin teemoihin.

Tuomo: Kiinnostava aihe. Tietysti tätä ennenkin Suomen Rooman-instituutissa on paljon ja sen jälkeenkin tehty keskiajan tutkimusta. Itse tietysti antiikin tutkijana jotenkin aina ensisijaisesti tietysti ajattelen sitä antiikinäkökulmasta, mutta keskiaikaahan siellä on tutkittu myös hyvin paljon. Osaisitko sä kertoa vähän tästä traditiosta Suomen Rooman instituutissa ja ehkä jopa sitä ennenkin, jos on suomalaiset keskiaikaa Roomassa tutkineet?

Marika: Joo, totta kai. Kyllähän se Suomelle, tavallaan nuorelle kansakunnalle, keskiaika oli tärkeä sellainen kansakunnan jonkinlainen historian kehto. Kirjoitetun historian alkaminen Suomessa nimenomaan sieltä jostain keskiajalta alkaen, niin sekin on kiinnostanut suomalaisia aina. Vatikaanin arkistot on tässä suhteessa merkittävä tiedon varasto siinä mielessä, että sieltä löytyy myös suomalaisten keskiajan historiaa käsittelevää aineistoa. Sinne suomalaiset itse asiassa matkustivatkin sitten siinä itse asiassa jo ennen itsenäistymistä, eli 1900-luvun alussa tehtiin arkistovierailut. Henri Biaudet johti suomalaista tutkimusryhmää, jossa sitten esimerkiksi Liisi Karttunen teki väitöskirjan Antonio Possevinosta. Tämän mä ehkä määrittelin omalla tavallaan sellaiseksi instituutin esihistoriaksi, koska se oli vähän sen tyyppistä ehkä kurssitoimintaa kuin mitä sitten instituutti jatkoi, kun instituutti perustettiin. En tunne niin hyvin, että voisin sanoa, että siellä on sellainen oikea malli instituutin toiminnalle, mutta varmaan jotain inspiraatiota ja vaikutuksia myös jo näillä kursseilla ennen instituutin perustamista.

Tuomo: Aivan. Tietysti Amos Andersonin hahmo on aina lymyilee taustalla, kun puhutaan Suomen Rooman-instituutista. Hänhän oli nimenomaan myös tämmöisestä keskiaikaisesta esimerkiksi kirkkotaiteesta, hengellisestä taiteesta hyvin kiinnostunut. Osittain sehän myös viehätti häntä Roomassa ja saattoi olla myös taustalla siinä, että hänelle oli oleellista, että Suomella on myös tämmöinen tiedeinstituutti Roomassa.

Marika: Todennäköisesti. Mulla on semmoinen käsitys, että Andersonkin oli katolilainen. Ja mä luulen, että...

Tuomo: Hän ei ollut katolilainen. Hän oli hyvin jotenkin viehättynyt katolilaisuudesta ja muun muassa Neitsyt Maria -kultista, mutta hän ei kaikei kuitenkaan itse ollut katolilainen.

Marika: Sä olet varmaan tässä ihan oikeassa. Tämä on mun ymmärrys ylipäättään, että tavallaan myöskin Suomen Rooman lähetystön asianhoitajat, katoliset asianhoitajat, niin heillä oli varmaan aika iso rooli sekä ennen että myöskin sitten instituutin perustamisessa. Ja se yhteinen kiinnostus siihen keskiaikaiseen kulttuurihistoriaan, mikä on sitten jaettu myöskin, jaettua eurooppalaista. Että se ei ole sillä tavalla suomalaista tai italialaista, vaan sieltä löytyy yhteistä jaettua kulttuuripintaa. Se varmaan kiinnosti kaikkia yhtäläisesti. Tai sillä todennäköisesti oli rooli Amos Andersonin toiminnassa. Ja sitten esimerkiksi Jarl Gallén käsittääkseni kuului tähän Amos Andersonin kulttuuripiiriin. Jarl Gallén on sitten myös merkittävä henkilö instituutin perustamistarinnassa. Hänhän oli keskiajan historioitsija ja Helsingin yliopiston historian professori aikanaan.

Tuomo: Aivan. Sitten kun instituutti on perustettu ja tietysti erilaisia tutkimusprojekteja on myöhemmin instituutin historiaan mahtunut 50-luvulta asti... No tämä Krötzelin projekti tässä jo tulikin mainittua. Ja sittenhän meillä on ollut johtajista, ainakin Tuomas Heikkilä on myös ollut keskiajan tutkija. Minkälaista keskiajan tutkimusta instituutissa on tehty? Minkälaisia julkaisuja on sieltä tullut keskiaikaan liittyen?

Marika: No suoraan pelkästään keskiaikaan liittyen ehkä melko vähän vielä instituutin omassa sarjassa. Se on tuo Christian Krötzelin työryhmäjulkaisu, joka on puhtaasti keskiaikaa. Mutta sitten toki monet instituutissa aktiivisesti toimineet johtajat, assistentit ja lehtorit ovat olleet sillä tavalla laajasti kiinnostuneita. Monissa julkaisuissa on itse asiassa sellainen laaja *longue durée*, pitkä kesto. Eli mikä on kiinnostavaa mun mielestä, että ilmiöt, niille on vaikea luoda tai tehdä rajoja ja monet rajat on keinotekoisia. Eli esimerkiksi vaikkapa Katariina Mustakalliohan johtajakautenaan mun mielestä varsin näkyvästi piti yllä sekä antiikista alkavien traditioiden muokkautumista ja niiden myöskin keskiaikaisia näkymiä. Siinä mielessä instituutissa mun mielestä keskiaika on ollut vankemmin läsnä, kuin mitä se ehkä näyttäytyy pelkästään johtajien omana specialiteettina.

Tuomo: Joo, tuo on ihan totta. Juuri tuo mitä sanoit, että tietysti nämä jatkumot on monesti pitkiä. Ja rajanvedot antiikin ja keskiajan välillä voi monesti olla hyvin arbitraarisia. Että todellisuudessa nimenomaan usein kyse on jatkumoista, joita voi sitten ihan luonnollisesti tutkia, samaa ilmiötä hyvin pitkälläkin aikavälillä.

Marika: Ehkä se on instituutinkin näkökulmasta ja Suomen keskiajan tutkimuksen näkökulmasta merkittävää, että tosiaan instituutin historiassa antiikin tutkimuksen painotus näkyy hyvin vahvana. Ja johtajissa on toistaiseksi vielä vähemmän keskiajan tutkijoita, vaikka instituutin perustamiseen keskiajan tutkimus ihan samalla tavalla kuuluu. Siihen perustamisvaiheeseen ja niihin määrittelyihin, miten instituutti toimii ja mitä edistämään se on perustettu, niin siellä on sekä antiikki että keskiaika mainittu. Mutta ehkä sitten loppujen lopuksi tavallaan instituutin piirissä on toiminut kyllä keskiajan tutkijoita tosi paljon, vaikka ei johtajina. Sieltä löytyy sitten, että tosi paljon wihuristeina on ollut keskiajan tutkijoina tosi merkittäviä. Tänä päivänä kansainvälisesti ansioituneita keskiajan tutkijoita on sellaisia, jotka on ollut instituutin wihuristeina. Jos nyt vaikka mainitaan, heti tulee mieleen Samu Niskanen ja Jesse Keskiäho ja tällaiset henkilöt.

Tuomo: Kyllä. Se on ihan totta, että kyllä instituutin piirissä hyvin paljon nimenomaan keskiajan tutkijoita kyllä toimii ja pyörii. Itsekin kun instituutilla on, niin ei siellä oikein voi välttää törmäämistä keskiajan tutkijoihin kirjastossa ja keittiössä ja muualla.

Marika: Se on yksi näitä instituutin, henkilökohtaisesti ajattelun, hienoimpia juttuja, että instituutin piirissä nimenomaan törmää hyvin erilaisiin ihmisiin. Oma ajatteluani ja näkökulmiani keskiaikaan on avartanut kaikki ne keskustelut sekä antiikin tutkijoiden kanssa että sitten myöhempien aikojen tutkijoiden kanssa. Tämä on mun mielestä instituutin yksi sellaisia puolia, joka ehkä joskus unohtuu mainita, mutta sanottakoon tässä. Se on sellainen kohtaamisten paikka ja tosi tärkeä sellaisena.

[tunnelmallista musiikkia]

Tuomo: Sä mainitsit aikaisemmin Vatikaanin arkistot. Haluaisitko vähän kertoa, että minkälaisia resursseja Rooma tarjoaa keskiajan tutkijoille? Tietysti voit kertoa vaikka näistä Vatikaanin arkistoistakin vielä, että minkälaista siellä sitten on esimerkiksi työskennellä.

Marika: Rooma on keskiajan tutkijalle mun mielestä melko... No välttämätön ei ehkä ihan, että tokihan vaikkapa Pariisi tai saksalaiset suuret kirjastot tarjoaa käsikirjoituksia, jotka liittyy sekä Italian historiaan että miksei Suomenkin tai Itämeren historiaan, keskiaikaan. Mutta Vatikaanin kirjasto on tietysti siitä miellyttävä, että sillä on pitkä historia. Se on yksi vanhimmista julkisista tai ei ehkä julkista, mutta sellaista kirjastoista, joihin pääsee tutkijana käsikirjoitusaarteiden käsiin. Ja tänä päivänä mun mielestä varsin mukava paikka työskennellä. Kirjasto on sitten erillinen arkistosta. Useasti multakin kysytään, että mitäs sä siellä arkistoissa teet. Sitten mä joudun vastaamaan, että aika vähän mä arkistossa olen, että mä olen kirjastossa. Eli keskiaikainen materiaali aika paljon on sitten loppujen lopuksi kuitenkin kirjastoissa. Eli puhutaan koodekseista, käsikirjoituksista. Arkistosta löytyy sitten enemmän semmoinen dokumenttiaineisto. Koska mä olen pyhimystutkija ja työskentelen hagiografisen materiaalin kanssa, niin se on pääasiassa tuolla Vatikaanin kirjaston puolella. Ei niinkään arkistossa. Mutta meillä on kyllä paljon tutkijoita, keskiajan tutkijoita, jotka on tehnyt työtä arkistossa. Tehneet todella merkittävää työtä. Esimerkiksi Kirsi Salonen on yksi sellainen, jota ei voi ohittaa millään muotoa, kun puhutaan Vatikaanin arkistoista. Nimenomaan sitten myöskin hän on pystynyt tuomaan arkistoista sellaista uutta tietoa myöskin Suomen historiasta, mitä ei ole mistään muualta saatavissa.

Tuomo: Aivan. Eli Vatikaanista löytyy myös ihan Suomen näkökulmasta oleellista materiaalia.

Marika: Kyllä ehdottomasti. Toki tietysti tässä nyt voi vielä sen sanoa, että Suomesta puhuminen keskiajan yhteydessä on vähän sellainen... Ei ehkä oikein siinä mielessä, että Suomi on Ruotsin valtakunnan osa. Mutta ehkä me nyt tässä sallittakoon tämä Suomi-käsitteen käyttö.

Tuomo: Joo. Ehkä voidaan vetää kotiinpäin nyt tässä sen verran. Mitä muita paikkoja keskiajan tutkijalle? Mikä on keskiajan tutkijan normaali työpäivä Roomassa [naurahtaa]?

Marika: Se varmaan vähän riippuu keskiajan tutkijasta. Kuten sanottu, niin on tutkijoita, jotka tekevät enemmän työtä dokumenttiaineiston parissa, ja sitten meitä, jotka työskennellään kirjamuotoisen materiaalin parissa. Mutta varmaan Vatikaanin nämä molemmat puoliskot on keskeisiä. Mutta sitten Roomassa itse asiassa on myös vanhoja kirjastoja useita, joista löytyy keskiaikaista käsikirjoitusmateriaalia. Ja sitten myös arkistoja. Mä olen itse nyt viime vuosina keskittynyt ennen kaikkea dominikaaneihin. Dominikaanithan on järjestö, joka perustettiin 1200-luvun alussa. He on hyvin institutionalisoitunut jo varhain. Heillä esimerkiksi on koko tämän maailmanlaajuisen järjestön keskusarkisto täällä Roomassa. Se on itse asiassa semmoinen arkisto, mitä mä itse olen jonkun verran käyttänyt ja haluaisin käyttää jatkossa myös enemmän. Sen käyttö on ollut kuitenkin enemmän sellaista harrastusta tähän asti mulla, koska siellä on melko vähän keskiaikaista materiaalia. Se on uuden ajan alun materiaalia. Mutta kopioina myös säilynyt keskiaikaista materiaalia sillä tavoin, että se keskiaikainen matsku on kadonnut, hävinnyt, tuhoutunut, mutta se on ehditty kopioida 1600-luvulla. Sillä tavalla mä olen käyttänyt sitä sitten. Sen lisäksi, että täällä on tietysti nämä kirjastot, missä on keskiaikaista materiaalia ja mikä on se tutkimuksen tietynlainen kivijalka ja lähtökohta, että löytää itselleen sopivan lähdemateriaalin, niin se on tietysti tärkeä. Mutta Roomassa keskiajan tai antiikin tutkijalle, niin valtavan tärkeä asia on tietysti nämä kaikki ulkomaalaisinstituutit. Tämä instituuttiverkosto ja niiden tarjoama kirjastokokonaisuus on mun mielestä ihan maailmanlaajuisesti ajatellen. Toki en nyt voi väittää olevani kiertänyt tuota isoa maailmaa niin perin pohjin, mutta uskaltaisin väittää, että aivan ainutlaatuinen kokonaisuus. Siinä mielessä, että on kertoja, jolloin mun ei esimerkiksi tarvitse tulla varsinaisesti käsikirjoitusten takia tai mun lähteitten takia Roomaan, mutta tutkimus löytyy täältä parhaiten.

Tuomo: Joo, toi on ihan totta. Roomassahan on, oliko se nyt kolmisenkymmentä ulkomaalaista tiedeinstituuttia? Plus sitten tietysti nämä italialaiset tahot vielä siihen päälle. Tosiaan Rooma on kyllä ainutlaatuinen tässä mielessä aivan varmasti nimenomaan antiikin, keskiajan tutkimuksen näkökulmasta. Mun on itse vaikea kuvitella toista kaupunkia, jossa olisi niin älyttömän hyvä tutkimusinfrastruktuuri kuin Rooma. Tässä on nyt nämä käsikirjoitukset nousseet tässä muutamaa otteeseen esille. Voisi jotenkin ajatella, että esimerkiksi klassillisen filologian ihmiset olisi enemmän käsikirjoitusten kanssa tekemisissä. Koska sehän on tavallaan perinteisesti sitä tekstikriittistä editointia ja muuta. Mutta koska antiikin teksteistä valtaosa, kuitenkin niistä on jo ne ihan oikeat editiot, joita sitten lähtökohtaisesti käytetään, niin mun ainakin näppituntuma on se, että keskiajan tutkijat huomattavasti enemmän on itse asiassa näiden ihan alkuperäisten käsikirjoitusten kanssa tekemisissä, kuin esimerkiksi antiikin tutkijat. Ja se tietysti sitten vaatii myös omaa osaamista. Pitää osata lukea vanhoja käsialoja muun muassa. Kuinka nopeasti semmoista jotain goottilaista tekstuuraa oppii lukemaan?

Marika: Hauska kysymys. Sellaista, mitä on tarkoitettu luettavaksi ääneen, niin sellaista kyllä oppii mun mielestä aika nopeasti. Ehkä semmoisen käsialan vaikeus on lähinnä muutamat kirjainmuodot. Ja kun ne hahmottaa ja osaa latinaa, niin sitten se on helppo jopa arvatakin sitten. Mutta sitten tekstit, jotka ei ole tarkoitettu sillä tavalla esitettäväksi ikään kuin ns. julkisesti, niin kyllähän ne käsialat voi olla aikamoista söheröä. En itse lukeudu niihin, jotka lukisi kovin helposti esimerkiksi sitten jotain asiakirjapaperia, joka ei ole ehkä edes se viimeisin muoto jostakin tekstistä.

Tuomo: Aivan. Monestihan näissä tosiaan on, ihan niin kuin antiikin tekstinkin monesti on säilynyt nimenomaan näinä keskiaikaisina kopioina, niin tämä kopiointitraditio tietysti keskiajalla. Joka sitten tietysti aiheuttaa omia haasteitaan, kun se tietysti vähän joskus menee rikkinäisenä puhelimenä eteenpäin ne tekstit.

[tunnelmallista musiikkia]

Tuomo: Siirrytään nyt vaikka hetkeksi ihan sun omaan tutkimukseen, että mitä sä olet tehnyt. Sä olet tutkinut muun muassa reliikkejä, eli siis tällaisia pyhänjäänöksiä. Vai miten sen nyt suomeksi sanoisi?

Marika: Pyhänjäänös on hyvä suomennos myös reliikki-sanalle. Kyseessä on siis pyhimysten, keskiajalla pyhimyksenä ymmärrettyjen henkilöitten ihan fyysisiä jäänöksiä, luita, mutta myös heidän omistuksessaan olleita esineitä. Kirjoja esimerkiksi tai vaatteita. Ja toki tämä lähtee tietysti jo ennen keskiaikaa sieltä kristillisen kirkon alkuhelmasta tämä reliikkien kunnioitus. Ja vaikkapa Raamatun henkilöistä tunnetaan. Nämä on tietysti myös legendoja, mutta tunnetaan tai tiedetään, ajatellaan että tiedetään heidän reliikkejään, hautapaikkojaan. Ja vaikkapa Neitsyt Maria, jonka uskotaan nousseen taivaaseen, niin hänen viittaansa ja hiuksiaan ja tämän tyyppisiä asioita kunnioitetaan reliikkeinä.

Tuomo: Kuinka paljon tämmösiä, kun niitähän on tietysti ihan hirveät määrät näitä reliikkejä joka puolella, mutta onko sulla heittää mitään tällaista summittaista arviota [naurahtaa], että kuinka paljon täällä esimerkiksi Välimeren alueella on näitä reliikkejä? Tuntuu että joka kirkossa on jotain tietysti. Koka kappelissa on joku reliikki.

Marika: Joo. Se kuuluu asiaan, että alttari on pyhitetty. Tämän päivän katolisesta opista en uskalla sanoa tarkemmin, mutta aikaisemmin ainakin kuului asiaan, että alttarista tuli pyhä ainoastaan vaan pyhitetyn reliikin myötä. Mutta en osaa arvata. Valtavasti. Mutta tähän on hyvä tähän kohti juurikin myös tuoda esille tämä tällainen meidän kulttuurista kumpuava vähän semmoinen protestanttinen katse. Ja erityisesti silloin uuden ajan alussa Lutherin ja kumppaneitten myötä, he kritisoivat katolista reliikki-kulttia, kuten tiedetään. Ja heidän tai heidän seuraajiensa kirjoituksissa sitten useasti tulee esiin tämä väite esimerkiksi siitä, että pyhän ristin paloja on niin paljon, että niitä riittäisi kokonaiseksi laivastoksi.

Tuomo: Onko tässä mitään perää?

Marika: Mä sanoisin, että niitä on kyllä paljon. Mutta useimmiten ne on niin valtavan pieniä siruja, reliikkisiruja, että en mä usko, että niistä mitään ihan merkittävää rakennettaisi tänä päivänä enää.

Tuomo: Ei ihan kokonaista laivastoa saada kuitenkaan niistä kasaan.

Marika: En usko.

Tuomo: Sä sanoit, että ennen kaikkea näiden pyhimysten muun muassa näitä jäännöksiä, siis luita ja... No varmaan pääasiassa itse asiassa luita, olettaisin, koska harvemmin muut osat ihmisistä säilyy mitenkään hyvin.

Marika: No kyllä, en tiedä.

Tuomo: Hiuksia ja tällaisia toki.

Marika: Niin. Hiuksia, ihoa.

Tuomo: Tulee mieleen, Napolissahan on tämä Maradonan alttari, jossa on Maradonan hius siinä jossain pizzeriassa vai kahvilassa vai missä.

Marika: Joo kyllä ne on omanlaisiaan nykyajan reliikkejä. Juuri näin.

Tuomo: Voisinko kysyä mikä on sun lempireliikki?

Marika: Mä väittelin Tuomas Akvinolaisen reliikeistä täällä Etelä-Italiassa, hänen kuolemansa jälkeen syntyneestä reliikkikultista. Ehkä mun on ihan reilua sanoa, meillä on pitkä historia Tuomas Akvinolaisen kanssa tätä kautta, että kyllä ne varmaan on Tuomas Akvinolaisen reliikit kuitenkin.

Tuomo: Niitä on varmaan useissa paikoissa, olettaisin?

Marika: Niitä on useissa paikoissa. Hänen ruumiinsa siirrettiin, eli siis pääosa vartalosta, Toulouseen. Siellä se iso osa luista edelleenkin on. Tuomas oli suuri teologi, ajattelija jo omana aikanaan, suosittu opettaja muun muassa. Hän opetti Pariisin yliopistossa ja hänet haluttiin Napoliin opettamaan. Napolin kuningas kutsui hänet sinne ja niin edelleen. Eli hän oli merkittävä henkilö jo oman aikanaan ja erittäin tuottelias myöskin. Siihenkin liittyy vähän sellainen hiukkasen ehkä pilkallisestikin todettu toteamus, että onhan se helppo kirjoittaa ja ajatella kun on kaksi päätä. Eli tänä päivänä säilytetään kahta Tuomaan päätä reliikkeinä. Toinen on siellä Touloussessa, mutta toinen on sitten täällä Etelä-Italiassa.

Tuomo: Miten ollaan päästy tilanteeseen, jossa Tuomas Akvinolaisella on kaksi päätä?

Marika: Tämä ei ole ihan tavatonta keskiaikaisessa kontekstissa, koska ne oli niin arvostettuja ja haluttuja, koska pyhimyksen voiman ja Jumalalta välittyvän voiman uskottiin olevan sitten näissä luissa. Reliikkivarkauksia tehtiin aidosti aika paljon. Eli sitten tällaisissa riitatilanteissa ja varkaustilanteissa saattaa syntyä epäselvyyttä, että kenellä on se oikea pää. Näin tässä Tuomaankin tapauksessa pääsi käymään. Se oli siellä jossain 1500-luvun hugenottisotien yhteydessä.

Tuomo: Eli meillä ei siis ilmeisesti ole mitään varmuutta siitä, että kumpi näistä on todellisuudessa hänen päänsä.

Marika: Joo. Ja tällaisia moderneja luonnontieteellisiä kokeita ei ole tehty. Vähän vanhempia kokeita kyllä, mutta niitten perusteella mun mielestä ei oikein voi sanoa, että kumpi on aito. Jos kumpikaan.

Tuomo: Niin, sekin tietysti on olemassa oleva mahdollisuus. Hirveän kiinnostavaa. Tässä tulikin jo esille vähän, että kuka Tuomas Akvinolainen oli. Mutta kerro nyt vielä meidän kuulijoille tällainen lyhyt referaatti siitä, että mikä hän oli miehiään ja mikä hänen tällainen kulttuurihistoriallinen, aatehistoriallinen perintönsä on.

Marika: Mä vastaan Tuomaan henkilöhistorian kautta, eli keskiaikaisesta pyhimyksestä ei aina tiedetä, onko pyhimys todellisuudessa elänyt, vai onko hänestä keksitty legenda ikään kuin myöhemmin jotain tiettyä tarkoitusta varten. Mutta Tuomaksen tiedetään syntyneen aateliseen perheeseen Etelä-Italiassa Roccasecca-nimisessä linnassa. Hänellä oli, en muista tarkkaan, mutta kymmenkunta vanhempaa sisarta. Hän osoittautui heti pienenä poikana hyvin lahjakkaaksi. Hänet laitettiin läheiseen mahtiluostariin oppiin. Toivottiin mitä ilmeisemminkin, että hänestä tulisi tuon mahtiluostarin, Montte Cassinon, apotti aikoinaan. Kun hänet laittiin sitten eteenpäin samaan opetusta Napolin uuteen yliopistoon, niin siellä Tuomas mitä ilmeisemminkin viehtyi dominikaanien aatteesta ja liittyi järjestöön vastoin vanhempiensa tahtoa. Tätä kautta Tuomas pääsi sitten kiertämään maailmaa ja hänet lähetettiin Kölnin yliopistoon opiskelemaan lisää ja sieltä sitten Pariisiin. Tuomas jossain määrin on varmaan tällainen suorastaan modernin akateemisen tutkijan esimuoto.

Tuomo: [naurahtaa] Liikkuvaista sorttia.

Marika: Liikkuvaista sorttia. Hän sai tämän koulutuksen kautta erittäin hyvät lähtökohdat siihen, että hän sitten itse julkaisi paljon, teki tutkimusta paljon. Hänen sitten merkityksensä sitä kautta on edelleen tänä päivänä vahvaa sekä tuollaisessa teologisessa traditiossa että filosofisessa traditiossa.

[tunnelmallista musiikkia]

Tuomo: Sä kun olet tietysti Roomassa vuosikausia viettänyt, niin onko sulla mitään tällaista, mä olen muiltakin kysynyt tästä, että onko jotain tämmöistä tiettyä rituaalia, joka täytyy aina Roomassa tehdä? Roomassa ollessaan tai kun tulee Roomaan käymään?

Marika: Ivossa käynti.

Tuomo: Ivossa käynti, okei. Mä olen enemmän Ai Marmi -miehiä. Ivo on kyllä ihan hyvä sekin, mutta siellä on kova meteli aina.

Marika: Se on totta, mutta mä tykkään Ivon Buffalo Bill -pizzasta.

Tuomo: Siellä on hyvät pizzat kyllä, että suosittelen kuulijoille myös kokeilemaan Ivo a Trastevereä. Jos nyt kuvitellaan, että tätä nyt kuuntelee joku tällainen aspiroiva nuori tutkijanalku, joka mahdollisesti haaveilee Roomasta ja muusta, niin mitä sanoisit tällaiselle vinkkinä [naurahtaa]?

Marika: Jos ihan tosissaan tämä otetaan, niin tietysti neuvaisin opiskelemaan kieliä. Valitettavasti vähän tuolla meidän jo koulumaailmassa alkaa olla sellaista, että kielitarjonta kouluissa alkaa supistumaan ja lapset ajattelee, että enkulla pärjää pitkälle. Niin kuin tietysti pärjääkin. Mutta sellaisissa perinteisissä kulttuurimaissa, Välimeren piirissä ainakin, niin kyllä mä olen huomannut, että osaamalla italiaa tai osaamalla ranskaa asiat sujuu paljon paremmin.

Tuomo: Kyllä.

Marika: Sitten tietysti loppujen lopuksi sitten aidosti, jos ryhdytään tekemään tutkimusta, niin esimerkiksi näillä molemmilla kielellä on tehty niin valtavasti tutkimusta, että toki ilman näitten kielten vähintäänkin passiivista osaamista, siis sellaista...

Tuomo: ...Lukutaitoa.

Marika: ...lukutaitoa, niin ei kyllä tällä alalla pärjää.

Tuomo: Joo. Toi on erittäin hyvä asia kyllä muistaa, että englannilla usein pärjää vain tiettyyn pisteeseen asti vaikka Italiassa. Monesti sitten täällä edelleen kuitenkin se yleinen englanninkin osaaminen on aika vielä heikoissa kantimissa. Että jos täällä tosissaan haluaa jotain tehdä, niin kyllä vähintään jonkin verran on osattava italiaa.

Marika: Kyllä se näin on. Ja sanotaan, että vaikka pärjäisitkin, mutta kyllä sä saat heti ihan erilaisen touchin, siis sellaisen henkilökohtaisen suhteen ihmisiin, niin akateemisessa maailmassa kuin sitten tuolla kadulla normaaliarkielämässä, kun sä puhut kieltä ja pystyt kommunikoimaan. Kyllä mä pidän sitä yhtenä sellaisena tosi tärkeänä juttuna, että kulttuuri avautuu muutenkin, ihan tämä nykykulttuuriakin ihan eri tavalla, kun hallitsee kieltä.

Tuomo: Tämä on juuri näin. En voisi itse tätä asiaa paremmin sanoa. Kiitos Marika, että tulit Parlatorioon. Tämä kaikki oli äärimmäisen kiinnostavaa. Mä uskoisin myös, että meidän kuulijoille tämä kaikki oli äärimmäisen kiinnostavaa. Sä olet nyt täältä Roomasta seuraavaksi lähdössä Napoliin jatkamaan Tuomas Akvinolaisen jalanjäljissä, jos en ihan väärässä ole.

Marika: Olet ihan oikeassa. Nyt on jännittävät vuodet menossa. Tuomas Akvinolaista juhliitaan maailmalla kolmella peräkkäisellä juhlavuodella. Viime vuosi oli ensimmäinen näistä kolmesta vuodesta. Juhlittiin Tuomas Akvinolaisen kanonisaation 700-vuotisjuhlaa. Tämä vuosi on Tuomas Akvinolaisen kuolemasta 750-vuotisjuhla. Ensi vuosi on Tuomas Akvinolaisen syntymästä 800-vuotisjuhla. Näihin juhlavuosiin liittyy tietysti erilaista toimintaa, mutta myös tieteellisiä konferensseja, joihin sitten nyt esimerkiksi Napoliin minut on kutsuttu. Minua on pyydetty pitämään siellä esitelmä Tuomas Akvinolaisen merkityksestä Etelä-Italiassa keskiajalla.

Tuomo: Oletan, että merkitys on ollut ihan merkittävä [naurahtaa].

Marika: Kyllä. Jätän toki juurikin tämän filosofis-teologisen merkityksen siellä kollegoille. Konferenssi on kolmepäiväinen ja suurimmaksi osaksi sitten puheenvuorot käsittelevät tätä Tuomaksen opillista merkitystä. Mutta ensimmäinen päivä on niin sanotusti pyhitetty tällaiseen kulttuurihistoriallisempaan vaikutukseen, mihin sitten myöskin hänen pyhyytensä ja hänen merkityksensä pyhimyksenä on nyt tässä konferenssissa sitten ankkuroitu. Siitä sitten puhumme. Ja se on siitä kiinnostavaa, että siellä tulee olemaan myös opiskelijoita. Sinne on erityisesti hakeutuneet myös paikalliset yliopisto-opiskelijat esittämään omien tutkimustensa tämänhetkisiä vaiheita. Pääsen niitäkin sitten kommentoimaan, mikä tulee olemaan ihan jännittävää.

Tuomo: Erinomaista. Hyvää matkaa Napoliin. Kiitos.

Marika: Kiitos. Oli oikein kiva jutella.

[tunnelmallista musiikkia]